

SPEKTERS INNSPILL TIL EIERSKAPSMELDINGEN

Generelt

Arbeidsgiverforeningen Spekter organiserer mange av de virksomhetene som er statlig eid, særlig innenfor helse- kultur- og samferdselssektoren, samt det statlige virkemiddelapparatet. Vi har derfor med stor faglig interesse fulgt utviklingen av det statlige eierskapet i de snart 30 årene vi har eksistert og er særlig opptatt av å forstå hvordan eierskapsrollen utøves av de ulike departementene for å oppnå politisk ønskede resultater.

Dette skriftlige innspillet utdyper Spekters innlegg i den muntlige høringen i forbindelse med komiteens behandling av Meld. St. 6 (2022-2023) Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap.

Forholdet mellom eierskapspolitikken og næringspolitikken.

Regjeringen har gjennom eierskapsmeldingen lagt til grunn at det statlige eierskapet skal utøves mer aktivt for å fremme fellesskapets interesser, blant annet som et virkemiddel for å oppnå regjeringens næringspolitiske mål.

Offentlig eierskap kan være et virkemiddel i næringspolitikken på flere måter, enten ved at staten går inn på eiersiden/etablerer nye bedrifter innen nye satsingsområder, eller ved at staten som eier legger føringer på hva eksisterende offentlige selskaper skal gjøre gjennom krav og forventninger.

Næringspolitikken har siden 80-tallet i hovedsak vært basert på næringsnøytralitet. Regjeringens signaler om satsing på enkelte områder som havvind, batteriproduksjon, hydrogen mv. kan tilsi at prinsippet er i endring. Omstillingen gjennom

det grønne skiftet må baseres på prinsippet om at det er næringslivet som skal være arena for økonomisk vekst og verdiskaping. Samtidig er det i vår tid åpenbart at staten må ta en mer aktiv rolle for at Norge skal nå sine klimamål. Det er viktig å finne en god balanse mellom disse hensynene, og dette gjøres best gjennom en pragmatisk tilnærming.

Når regjeringen gjennom den nye eierskapsmeldingen dobler antall krav og forventninger sammenlignet med tidligere eierskapsmeldinger, mener Spekter det er helt avgjørende at dagens rolle- og ansvarsdeling mellom eier, styre og daglig leder fremover fungerer som en grunnmur i eierstyringen, og at den er bredt politisk og juridisk forankret. Blant annet er det viktig at det er opp til styret å vurdere hvordan forventningene skal følges opp.

Spekter ser at det kan være gode grunner til å bruke statlig eierskap som et virkemiddel for å nå mål av stor samfunnsmessig betydning. Samtidig må virksomheter i konkurranse ha mest mulig like konkurransebetingelser. Spekter er derfor opptatt av at staten som eier ikke må gå for langt i å pålegge egne virksomheter krav som konkurrerende virksomheter ikke er pålagt. Dersom eierstyringen «belastes» med for mange formål, blir den mindre effektiv, da det er en fare for at eierstyringen blir overbelastet med mål som sprer selskapets og ledelsens oppmerksomhet for mye. Spekter er av den grunn opptatt av at det finnes andre virkemidler for å utøve sektorpolitikk enn gjennom eierrollen, som konsesjoner, statlig kjøp, lover og regler mv.

Spekter vil understreke at det må være samsvar mellom statens forventninger og virksomhetenes rammebetingelser for å kunne innfri disse. Eier

må som en del av eieroppfølgingen vurdere de praktiske og økonomiske rammebetingelsene slik at det er mulig for de statlig eide virksomhetene å innfri eiers forventninger og samtidig lykkes i sine markeder og trygge arbeidsplassene.

Når regjeringen gjennom eierskapsmeldingen bruker eierforventninger som en del av næringspolitikken, må det tas i betraktning at selskapene er ulike, både i størrelse, formål og egenart. Det må derfor vurderes konkret for hvert enkelt selskap hvilke forventninger som stilles, innholdet i forventningene, og hvordan forventningene skal følges opp fra eier.

Eierskapspolitikken må sikre virksomheter og ledere handlingsrom for omstilling

Norge er inne i en utfordrende økonomisk situasjon. Den geopolitiske situasjonen preger både politikken og økonomien, og legger tydelige føringer også for statsbudsjettet. Tidene med et stort økonomisk handlingsrom synes å være forbi. Tiåret vi er inne i blir krevende, og det er nødvendig med tydeligere politiske prioriteringer enn det som har vært nødvendig tidligere. Årets statsbudsjett betyr betydelige innstramminger for virksomheter som er bevilgningsfinansierte, og det vil uten tvil bidra til å øke omstillingsbehovet i offentlig sektor.

Betydningen av en tydelig ansvars- og rolledeling blir mer tydelig når kravene til effektivisering og omstilling nå vil øke som følge av at landet er inne i en økonomisk utfordrende situasjon. Virksomhetene må ha tilstrekkelig handlingsrom til å kunne drive nødvendig omstillingsarbeid. Dette kan utfordres når stadig flere krav og forventninger stilles til statlig eide virksomheter gjennom eierstyringskanalen.

Flere av Spekters medlemmer peker på at statens krav til selskapene om å rapportere og dokumentere sine resultater og systemer oppleves som både økende og mer detaljerte. Spekter mener derfor Stortinget bør ha oppmerksomhet på hvilke konsekvenser de samlede virkningene av reguleringene gir for

virksomhetenes muligheter for å lykkes i omstillingene.

Lederlønn

Spekter er enig i prinsippet om at ledere i statlig eide virksomheter ikke skal være lønnsledende, og at en for stor lønnsforskjell mellom ledelse og ansatte kan svekke tilliten til statlig eide virksomheter. Samtidig opplever man i statlig eide selskaper presset i arbeidsmarkedet på de fleste stillingsnivåer, og virksomhetene må fremstå som en attraktiv arbeidsgiver for å sikre den mest kompetente arbeidskraften. Spekter er derfor bekymret for at de nye forventningene knyttet til lederlønningene og godtgjørelser vil kunne bety en svekkelse av de statlig eide virksomhetenes muligheter til å både beholde og rekruttere kompetent arbeidskraft.

Spekter vil påpeke at de nye forventningene knytter seg ikke bare til toppledere i statlig eide virksomheter, men til alle *ledende ansatte* i virksomhetene. I realiteten vil regjeringens forslag om at en høyere kronemessig lønnsvekst for ledende ansatte enn for selskapets øvrige ansatte, særskilt må begrunnes, bety en reallønnsnedgang for alle ledende ansatte i de statlig eide virksomhetene. Ledende ansatte i statlig eide virksomheter har en erfaring og kompetanse som også vil være svært attraktivt for privat næringsliv, og lønnsnivået må derfor fastsettes slik at den er konkurransedyktig sammenlignet med lederstillinger utenfor de statlig eide virksomhetene.

Spekter vil videre vise til at det er et stort spenn i lønnsnivået hos ledende ansatte mellom de statlig eide virksomhetene, og når det gjelder de heleide statlige virksomhetene, har disse allerede fulgt prinsippet om moderasjon i lederlønningene som har blitt etablert gjennom tidligere eierskapsmeldinger. Dette bør hensyntas i eieroppfølgingen knyttet til utvikling av lederlønn.

Flere av de statlige hel- eller deleide selskapene er også betydelig internasjonalt orientert. Når man vurderer endringer i statens retningslinjer, må det derfor tas hensyn til at ikke alle selskaper opererer i Norge alene. For slike selskaper vil det

være utfordrende med en lederlønnspraksis som utelukkende baseres på norske forhold. Eventuelle forventninger til selskapene må kunne ha i seg nok fleksibilitet til at slike selskap kan tilby konkurransedyktige betingelser ut fra de markedene de opererer i.

Forslaget om endringer i prinsippene knyttet til lederlønn mener kan få store og utilsiktede konsekvenser, og Spekter mener Stortinget bør be regjeringen om å utrede og tydeliggjøre konsekvensene av forslaget før Stortinget endelig tar stilling til det

Profesjonalisering av styreoppnevnelser

Sammensetning av selskapenes styrer er et av statens viktigste virkemidler for eierstyring. Med årene har staten utviklet mer profesjonelle utvelgelsesrutiner for å sikre at styrets sammensetning representerer kompetanse og erfaring som er godt tilpasset selskapets formål og virksomhetsområde. I dag opplever vi likevel at kriterier for, og prosessene knyttet til styreoppnevnelser i noen grad varierer mellom de forskjellige eierdepartementene.

Kompetente styrer vil alltid være viktig for kvalitet og verdiskapning i virksomhetene. Det stiller store krav til styremedlemmenes integritet å motsette seg eiers forventninger, også i beslutninger som strengt hører hjemme på styrets og daglig leders bord, og hvor selskapets ledelse har mer relevant informasjon og kunnskap enn eier. Spekter mener det derfor er viktig at eierdepartementene fastholder prinsippet om at relevant kompetanse skal være hovedhensynet ved statens arbeid med styresammensetning.